

Asia: VN/5386/2020-VM-152

Lausuntopyyntö ehdotuksesta julkisen hallinnon API-periaatteiksi

1.1 Tarjota ja hyödynnä tietoja pääsääntöisesti ohjelmointirajapintojen kautta

Onko periaate realistinen ja käyttöönotettavissa organisaatiossasi? Miltä tukimateriaali ja esimerkit vaikuttavat? Periaatteet, tukimateriaali ja esimerkit on kuvattu liitteissä tarkemmin.

Periaate on realistinen ja otettavissa käyttöön.

Kirjastoissa metatiedon vaihto ja yhteiskäyttö on jo kauan sitten vakiintunut toimintatapa, johon avoimet rajapinnat ovat ainoastaan tuoneet uuden ulottuvuuden korvaamalla aiemmin käytössä olleita käytäntöjä ja standardeja. Kansalliskirjaston osalta voidaan mainita kansallisen metatietovaranto Melindan, kansallisen ontologiapalvelu Finton sekä Finna.fi-hakupalvelun avoimet rajapinnat.

Ohje ”tarjota ja hyödyntää tietoja pääsääntöisesti ohjelmointirajapintojen kautta” on verraten laeva. On täysin käyttötapauksesta kiinni, mikä kulloinkin on paras tapa. Ymmärrämme ohjeen niin, että kaikkea tietoa pitäisi voida tarjota ja hyödyntää rajapinnoitse sulkematta pois muita keinoja.

Ohjeen strategisen tason periaatteet on kohdistettu johdolle. Johdon roolin merkitystä ei voikaan liiaksi korostaa. Avoimet rajapinnat voivat luoda uudenlaisia toimintatapoja, tuotoksia ja kumppanuuksia ja vaikuttaa siten merkittävästikin organisaatioiden toimintaan. Toivomme, että organisaatioissa ymmärretään, ettei kysymys ole vain teknologian hienosäädöstä.

1.2 Määritä ohjelmointirajapintojen tarjoamiselle ja hyödyntämiselle tavoitteet ja hanki riittävät resurssit

Onko periaate realistinen ja käyttöönotettavissa organisaatiossasi? Miltä tukimateriaali ja esimerkit vaikuttavat? Periaatteet, tukimateriaali ja esimerkit on kuvattu liitteissä tarkemmin.

Periaate on realistinen ja otettavissa käyttöön.

1.3 Varmista hankinnoissa yhteentoimivuus muiden tietojärjestelmien kanssa

Onko periaate realistinen ja käyttöönotettavissa organisaatiossasi? Miltä tukimateriaali ja esimerkit vaikuttavat? Periaatteet, tukimateriaali ja esimerkit on kuvattu liitteissä tarkemmin.

Periaate on realistinen ja otettavissa käyttöön.

Erityisesti rajapintatarpeiden tunnistaminen ajoissa ja niiden täsmällinen esittäminen vaatii vielä harjaantumista. Tietojärjestelmien tarjoajille avoimet rajapinnat eivät valitettavasti aina vielä ole itsestäänselvyys eikä pyrkimys ”vendor lock-iniin” tuntematon pahe.

1.4 Edistä sisäistä ja ulkoista yhteistyötä

Onko periaate realistinen ja käyttöönotettavissa organisaatiossasi? Miltä tukimateriaali ja esimerkit vaikuttavat? Periaatteet, tukimateriaali ja esimerkit on kuvattu liitteissä tarkemmin.

Periaate on realistinen, otettavissa käyttöön ja koskettelee hyvin tärkeää asiaa. Yhteistyön avulla näyttäisi olevan paljon hyötyä saavutettavissa verraten vähällä vaivalla. Standardeihin tukeutuminen on hyvä alku. Sen lisäksi tarvitaan yhteistä ymmärrystä ja yhteisiä käytäntöjä, niin että rajapintojen tarjoaminen, dokumentointi ja käyttöönotto yhdenmukaistuisi loiventaen oppimiskäyrää. Olisi suotavaa, että tällaista yhteistyötä voisi vielä VVM tai joku muu taho ainakin kevyesti edistää ja tukea.

Rajapintojen lisääntyvä käyttö voi lisätä yhteistyön tarvetta myös sanasto- ja tunnistepalveluiden suuntaan, joten ne on hyvä ottaa mukaan.

2.1 Kehitä ohjelmointirajapintoja tarvelähtöisesti

Onko periaate realistinen ja käyttöönotettavissa organisaatiossasi? Miltä tukimateriaali ja esimerkit vaikuttavat? Periaatteet, tukimateriaali ja esimerkit on kuvattu liitteissä tarkemmin.

Periaate on realistinen ja otettavissa käyttöön, joskin siihen liittyy haasteita. Sidosryhmäsuhde rajapinnan käyttäjiin saattaa jäädä ohueksi. Voi olla vaikea seurata, ketkä rajapintoja käyttävät, mihin tarkoituksiin ja kuinka onnistuneesti. Esimerkiksi kirjastojen metatietovarantoja haravoidaan mitä erilaisimpiin tarkoituksiin ympäri maailmaa.

Kansalliskirjaston kokemuksen mukaan rekisteröitymisen vaatiminen rajapinnan käyttämiseksi ei ole suosittua eikä suositeltavaa. Pyrimme löytämään keinoja, joilla rohkaisemme rajapinnan käyttäjiä kertomaan itsestään ja kokemuksistaan sekä liittymään viestintäverkostoihin.

Kiinnitämme tässä yhteydessä huomiota myös kohdassa 1.3, Rajaukset, esitettyyn muotoiluun: ”Periaatteet eivät koske loppukäyttäjille tarkoitettuja käyttöliittymärajapintoja.” Tässä on väärinkäsityksen vaara. Lause näyttää olettavan, että rajapinnoilla ei ole loppukäyttäjiä. Se ei pidä paikkaansa. Rajapintoja voivat käyttää esim. opiskelijat, opettajat, kansalaisaktiivit, lehdistön

edustajat ja yksittäiset tutkijat. Tämä on tärkeää ottaa huomioon tarpeiden kartoittamisessa ja palveluiden suunnittelussa.

Käyttöliittymäraja- ja rajapintoja koskevaa ohjeistusta tämän ohjeen rinnalla voisi harkita.

2.2 Määritä ohjelmointirajapintojen tarjoamiseen ja hyödyntämiseen liittyvät roolit, tehtävät, vastuut ja toimintamallit.

Onko periaate realistinen ja käyttöönotettavissa organisaatiossasi? Miltä tukimateriaali ja esimerkit vaikuttavat? Periaatteet, tukimateriaali ja esimerkit on kuvattu liitteissä tarkemmin.

Periaate on realistinen ja otettavissa käyttöön.

2.3 Kuvaa ohjelmointirajapintojen muodostama kokonaisuus

Onko periaate realistinen ja käyttöönotettavissa organisaatiossasi? Miltä tukimateriaali ja esimerkit vaikuttavat? Periaatteet, tukimateriaali ja esimerkit on kuvattu liitteissä tarkemmin.

Periaate on realistinen ja otettavissa käyttöön.

Teknisesti huippuunsa hiottu rajapinta ei täytä tehtäväänsä, jos sitä ei käytetä. Se jää käyttämättä – vaikka sivuutetaan tekniset ongelmat – jos rajapinnan olemassaolosta ei tiedetä, sitä on vaikea löytää, sen tarjoama datan sisältö ja sisällön puutteet on heikosti kuvattu, tai jos datan käytön ehdot ovat epäselvät. Dokumentin ohjeet rajapinnan kuvaamiseksi ovat oikeita mutta kepeitä. Olisi hyödyllistä antaa hyviä esimerkkejä ja vahvistaa yhteisiä käytäntöjä.

Ohje ei juurikaan kosketele rajapintoihin liittyviä tukea ja palvelua. Aivan kokonaan ilman niitä tuskin yksikään rajapinta voi menestyä. Organisaatioiden tulee kiinnittää huomiota siihen, että ne ovat helposti tavoitettavissa ja valmiita auttamaan, kun käyttäjillä on kysymyksiä ja palautetta.

2.4 Tunnista ja hallitse ohjelmointirajapintoihin liittyvät riskit

Onko periaate realistinen ja käyttöönotettavissa organisaatiossasi? Miltä tukimateriaali ja esimerkit vaikuttavat? Periaatteet, tukimateriaali ja esimerkit on kuvattu liitteissä tarkemmin.

Periaate on realistinen ja otettavissa käyttöön.

3.1 Kehitä ohjelmointirajapinnat avoimilla ja teknologiariippumattomilla standardeilla ja protokollilla

Onko periaate realistinen ja käyttöönotettavissa organisaatiossasi? Miltä tukimateriaali ja esimerkit vaikuttavat? Periaatteet, tukimateriaali ja esimerkit on kuvattu liitteissä tarkemmin.

iedostomuodoiksi suositellaan avoimia tai toimialakohtaisia standardiformaatteja. Kenttä on tietenkin hyvin laaja ja siitä on vaikea sanoa mitään yleispätevää. Tärkeää on, ettei mikään valittu

teknologia, standardi tai yhteyskäytäntö liiaksi pakota tiedon käyttäjää esim. yhden tietyn ohjelmiston käyttöön.

Joitakin osviittoja siihen, millä perusteilla tiedostomuotoja voidaan arvioida, on kansallisten pitkäaikaissäilytyspalvelujen dokumentissa Säilytys- ja siirtokelpoiset tiedostomuodot (<https://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2020100578095>).

Digime-standardisalkku (<https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202103258366>) voi myös olla hyödyllinen sekä sisältönsä puolesta että esimerkkinä toimialan yhteistyöstä standardisuuden edistämässä.

3.2 Kuvaa ohjelmointirajapintojen käsittelemät tiedot yhteisten ja yleisten tietomallien mukaisesti

Onko periaate realistinen ja käyttöönotettavissa organisaatiossasi? Miltä tukimateriaali ja esimerkit vaikuttavat? Periaatteet, tukimateriaali ja esimerkit on kuvattu liitteissä tarkemmin.

Ohje ei ota syvällisesti kantaa rajapintojen välittämän datan luonteeseen ja laatuun. On tärkeää, että tiedot on kuvattu kuten ohjeessa neuvotaan, mutta hyväkään kuvaus ei pelasta huonoa dataa. Viittaamme tässä tutkimusdatan alueella merkittäviksi muodostuneisiin FAIR-periaatteisiin (<https://www.fairdata.fi/tietoa-fairdatasta/fair-periaatteet/>), joita voisi hyvin soveltaa myös muuhun rajapinnoitse välitettävään dataan. Tärkeitä muistettavia ovat muun muassa:

Annetaan tiedolle pysyviä tunnisteita ja käytetään niitä viittaamisessa.

Käytetään sanastoja – sekä rajapinnan kuvauksessa että itse datan tuotannossa

Annetaan niin kuvailevaa, rakenteellista kuin hallinnollistakin metatietoa

Levitetään tietoa relevanteissa hakupalveluissa

Yhteyksikäytäntö on avoin, maksuton ja yleisesti käyttöön otettavissa

3.3 Testaa, versio, dokumentoi ja julkaise ohjelmointirajapinnat

Onko periaate realistinen ja käyttöönotettavissa organisaatiossasi? Miltä tukimateriaali ja esimerkit vaikuttavat? Periaatteet, tukimateriaali ja esimerkit on kuvattu liitteissä tarkemmin.

Periaate on realistinen ja otettavissa käyttöön.

Otsikossa on lyöntivirhe.

3.4 Seuraa ohjelmointirajapinnoille asetettuja mittareita ja muita ominaisuuksia

Onko periaate realistinen ja käyttöönotettavissa organisaatiossasi? Miltä tukimateriaali ja esimerkit vaikuttavat? Periaatteet, tukimateriaali ja esimerkit on kuvattu liitteissä tarkemmin.

Periaate on realistinen ja otettavissa käyttöön

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Ehdotus julkisen hallinnon API-periaatteiksi on kauttaaltaan hyvin laadittu, selkeä ja tulee tarpeeseen. Sen tavoitteet ovat kannatettavia ja siinä on monia konkreettisia ohjeita. Kansalliskirjasto on yllä kommentoinut yksittäisiä ohjeita ja tuo sen lisäksi esiin seuraavaa.

Ohjeet ovat monilta osin sellaisenaan sovellettavissa myös muihin käyttöliittymiin; Kansalliskirjaston mielestä ohjeistusta voisi tulevaisuudessa laajentaa kattamaan nekin. Ohjelmointirajapinnat ja käyttöliittymärajapinnat eivät suinkaan ole toisistaan erillisiä, kokonaan eri asiakasryhmille suunnattuja. Käyttöliittymien käyttö informoi API:n toteutusta ja päinvastoin. Kokonaisnäkemys on tärkeä palvelusuunnittelulle, niin että rajapintoja toteutetaan todella asiakas- eikä insinöörilähtöisesti.

On hyvä, että koko elinkaaren hallintaan on kiinnitetty huomiota. Huomautamme, että elinkaari ei oikeastaan pääty rajapinnan käytöstä poistoon vaan siihen, kun kukaan ei enää etsi rajapintaa: jälkihoidosta on myös huolehdittava. Elinkaaren vaiheista viestiminen on tärkeitä muistaa.

Metatiedon asiantuntijaorganisaationa Kansalliskirjasto korostaa vielä kerran tietolähteiden kuvailun merkitystä sekä tunnisteiden, sanastojen, koodistojen yms. tärkeyttä osana laadukasta metatietoa. Kirjasto- arkisto- ja museosektoreilla on paljon alan asiantuntemusta, jota jaamme mielellämme.

Heikkinen Pekka
Kansalliskirjasto - esa-pekk.keskitalo@helsinki.fi